

mgr Anna Pawłowska
mgr Edyta Janusz – Bielecka
MZ PPP

Znaczenie rozwoju funkcji percepcyjno – motorycznego w nabywaniu umiejętności szkolnych

Wraz z pójściem dziecka do przedszkola, szkoły rodzą się jego pierwsze problemy. Wszystkim rodzicom zależy, by ich dzieci dobrze się uczyły, odnosiły sukcesy na różnych etapach edukacji. Każde dziecko, tak jak i każda rodzina, jest inne. Wielu dzieciom osiągnięcie zadawalających wyników w nauce przychodzi z łatwością i bez większego wysiłku opanowują kolejne partie wiadomości. Są również takie, które muszą poświęcić nauce wiele czasu, aby sprostać stawianym im wymaganiom. W każdej klasie czy grupie przedszkolnej mogą znaleźć się dzieci, które będą borykały się z różnymi niepowodzeniami i trudnościami. Brak pomocy i wsparcia w rozwiązaniu czy zniwelowaniu tych problemów powoduje, że dziecko z czasem przestaje chętnie chodzić do przedszkola, szkoły, nie jest aktywne na zajęciach, zapomina o wypełnieniu swoich obowiązków. Doznania te mają ujemny wpływ na ogólny rozwój psychiczny tych dzieci, na kształtowanie się wiary we własne siły, na stosunek do siebie samego; są źródłem wielu negatywnych postaw.

Jednym z czynników gwarantujących powodzenie w nabywaniu podstawowych umiejętności szkolnych jest prawidłowy rozwój funkcji percepcyjno – motorycznych, gdyż to one w głównej mierze biorą udział w nauce czytania i pisania. Mówiąc o funkcjach percepcyjno – motorycznych należy mieć na uwadze:

- Rozwój percepcji (analizy i syntezy) wzrokowej i pamięci wzrokowej;
- Rozwój percepcji (analizy i syntezy) słuchowej i pamięci słuchowej;
- rozwój funkcji motorycznych (ruchowych), w tym:
  - sprawności manualnej,
  - poziom orientacji w schemacie ciała i w przestrzeni;
  - rozwój lateralizacji.

Percepcja wzrokowa to zdolności rozpoznania i różnicowania bodźców wzrokowych. Rozwój analizy i syntezy wzrokowej stanowi podstawę wzrokowego spostrzegania i ma ogromne znaczenie w zapamiętywaniu i odtwarzaniu figur geometrycznych i liter.

W początkowym okresie nauki dziecko może mieć trudności w czytaniu i pisaniu polegające na:

- mylenie liter o podobnym obrazie graficznym (a-o, m - n, u-w);
- opuszczaniu liter w wyrazach lub częściach wyrazów;
- gubieniu drobnych elementów liter;
- popełnianiu błędów ortograficznych.

Zaburzeniom percepcji wzrokowej towarzyszy zwykle słaba pamięć wzrokowa, dlatego dzieci z trudem utrwalają sobie obraz struktury graficznej wyrazów stanowiących wzory poprawnej pisowni.

Percepcja słuchowa to zdolność rozpoznawania i różnicowania bodźców słuchowych. Poziom rozwoju percepcji słuchowej także odgrywa decydującą rolę w nauce szkolnej dziecka. Trudności w wypowiedaniu się ustnym i pisemnym, zakłócenia w procesie czytania, ubogi zasób słów, agramatyzmy i wady w wymowie świadczą o nieprawidłowym rozwoju funkcji słuchowych. Trudności te spowodowane mogą być ogólnym opóźnieniem mowy, nieporadnością w wypowiedaniu wyrazów trudnych artykulacyjnie, długich lub trudnych znaczeniowo, opóźnionym rozwojem słuchu fonemowego i zdolności analityczno-syntetycznych funkcji słuchowej, nietrwałą pamięcią bezpośrednią słuchową, krótkim stosunkowo czasem wrażliwości na bodźce słowne. Zaburzeniom percepcji słuchowej towarzyszy zwykle słabsza pamięć słuchowa, dlatego dzieci z trudem uczą się tabliczki mnożenia, wierszy i wszelkich ciągów słownych a także gorzej opanowują języki obce. Inne trudności wynikające z zaburzeń w obrębie analizatora słuchowego to:

- zamiana głosek o podobnym brzmieniu (b – p, k – g, d – t);
- nieprawidłowa pisownia głosek miękkich (ś – si, ć – ci, ź – zi);
- opuszczanie głosek,
- zniekształcanie wyrazów.

W czytaniu długo utrzymuje się głoskowanie lub sylabizowanie, zanim dziecko opanuje technikę całościowego ujmowania wyrazów.

Trudności w czytaniu i pisaniu współwystępują także z zakłóceniami rozwoju ruchowego, choć w znacznie mniejszym zakresie niż wcześniej omówione nieprawidłowości percepcji słuchowej i wzrokowej. Jednym z najistotniejszych zaburzeń w rozwoju ruchowym z punktu widzenia pracy szkolnej jest obniżenie sprawności manualnej. Wpływa ono bardzo niekorzystnie na technikę pisania, na kształt graficzny poszczególnych liter. Gorsze są także prace plastyczne i techniczne. Jednym z aspektów rozwoju ruchowego jest proces lateralizacji, czyli przewagi stronnej czynności ruchowych w zakresie ręki, oka, nogi.

Do anomalii z tego zakresu, które wiążą się bezpośrednio z trudnościami w pisaniu, należą: oburęczność, lewooczość przy praworęczności, leworęczność.

- Oburęczność powoduje nieprecyzyjność i zwolnienie tempa pisania. Często współwystępują tu osłabiona orientacja kierunkowo-przestrzenna i zaburzenia orientacji prawa-lewa strona własnego ciała. Dziecko, u którego napięcie mięśniowe jest równe po obu stronach ciała, „nie czuje” różnic pomiędzy stroną prawą i lewą.

- Lewooczość przy praworęczności wpływa niekorzystnie na koordynację wzrokowo – ruchową, dezorganizuje czynność pisania, powoduje błędy polegające na przestawianiu liter w wyrazie (*sanki – snaki*) oraz ich odwracaniu (b – d, g – p, m – w, n – u).

- Leworęczność powoduje głównie techniczne trudności w pisaniu, obniżenie tempa pisania i poziomu graficznego pisma. Wywołuje męczliwość wynikającą z nieprawidłowego ułożenia dłoni i nadmiernego napięcia mięśni przedramienia.

Czynność czytania i pisania realizowana jest dzięki prawidłowemu rozwojowi wyżej opisanych funkcji percepcyjno – motorycznych, ale również dzięki ich prawidłowemu współdziałaniu. Współpracę tę określa się mianem integracji percepcyjno – motorycznej.

Podsumowując powyższe, rodzice powinni bacznie obserwować swoje dziecko. Jeśli zauważą, że z opóźnieniem w stosunku do rówieśników wykonuje pewne czynności lub w ogóle nie potrafi ich poprawnie wykonać, to powinni skontaktować się ze specjalistą (psycholog, pedagog, logopeda) w celu dokonania oceny poziomu rozwoju dziecka w poszczególnych sferach (poznawczej, emocjonalnej, społecznej).

W wyniku przeprowadzonej diagnozy możliwe jest opracowanie zestawów ćwiczeń usprawniających obniżone funkcje percepcyjno – motoryczne.

Systematyczne i rzetelne wykonywanie zaleconych ćwiczeń pozwoli zmniejszyć, a nawet zlikwidować niedobory rozwojowe, a tym samym zapewnić dziecku dobry start w edukacji szkolnej.

Bibliografia:

Jastrząb J., *Usprawnianie funkcji percepcyjno – motorycznych dzieci dyslektycznych*, Warszawa 1994.

Skorek M.E., *Terapia pedagogiczna. Zaburzenia rozwoju psychoruchowego dzieci*, Kraków 2005.

Zakrzewska B., *Moje dziecko źle czyta i pisze*, Warszawa 1997.